

“หนองอียอ”

ขยายผลสู่ตำบลอื่น
“เทคนิค”การหมุน
“เด็กนอกระบบ”

สมใจ ณ เชียงใหม่
เลขาฯ นายก อบต.และพี่เลี้ยงเยาวชน
ตำบลหนองอียอ

สมใจ ณ เชียงใหม่ เลขานุการนายก อบต.หนองอียอ อ.สนม จ.สุรินทร์ และทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงทีมวิจัย หรือ "ป่าเลขา" คำเรียกติดปากของลูก ๆ หลาน ๆ ในตำบลหนองอียอ เป็นอีกคนหนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการ **"กลไกพัฒนาเด็กและเยาวชน ตำบลหนองอียอ อำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์"** ซึ่ง อบต.หนองอียอ ได้ดำเนินโครงการนี้มาถึงเฟสที่สองแล้ว ซึ่งเป็น 1 ใน 5 โครงการ ของ 5 อบต. ที่อยู่ภายใต้โครงการพัฒนาเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น 4 ภาค ระยะที่ 3 : ขับเคลื่อนกลไกเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ด้วยหลักการจัดการความรู้และกระบวนการวิจัย ภายใต้ความร่วมมือระหว่างมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สำนักงานส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ในการดำเนินโครงการวิจัย 5 อบต. และร่วมมือกับสำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุรินทร์ คณะกรรมการการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ 25 อบต.จังหวัดสุรินทร์ นายอำเภอจอมพระและนายอำเภอสนม

อบต.หนองอียอให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็ก เยาวชน ทั้งในและนอกระบบมาเป็นระยะเวลายาวนานเกือบ 10 ปี และได้เล็งเห็นการพัฒนาต้องมีการกระบวนการหรือค่ายพัฒนาเยาวชนที่มีระยะเวลาพอในการกระตุ้น ให้เด็ก เยาวชน เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เมื่อมีค่ายพัฒนาศักยภาพและสร้างเครือข่ายเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษา 25 อบต.

จังหวัดสุรินทร์ ที่จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 1-21 ตุลาคม 2562 ณ หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำห้วยสามสบ อำเภอณาย จังหวัดน่าน ที่ผ่านมา อบต.หนองอียอจึงไม่รอช้า ส่งเยาวชนที่อยู่ในระบบและนอกระบบมาร่วมเรียนรู้ในค่ายทันที หลังจากจบค่ายเราได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดในการพัฒนาศักยภาพเด็ก เยาวชน ของตำบลหนองอียอ โดยเน้นที่เด็กนอกระบบ ซึ่งทางอบต.หนองอียอ มีชุดความรู้ที่สามารถนำไปแบ่งปันให้แก่เพื่อนอบต.อื่นๆ ในอำเภอสนมได้ ซึ่งล่าสุดได้รับบทบาทให้เป็น "พี่เลี้ยง" ในการหากระบวนการในการพัฒนาเด็ก เยาวชน ให้แก่ตำบลอื่น ๆ อีกด้วย

"ป่าเลขา" เกริ่นให้ฟังถึงการส่งเด็ก เยาวชน มาร่วมกระบวนการค่ายทุกครั้ง ที่ทางมูลนิธิสยามกัมมาจล และ สถาบันยุวโพธิชน ได้จัดขึ้น "จากที่ อบต.หนองอียอ เคยส่งเด็กเข้าค่ายมาโดยตลอด เราได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของเด็ก ได้เห็นว่าพอเข้าค่ายแล้วเป็นผลดีกับเด็ก เพราะการเปลี่ยนแปลงของเด็ก ไม่ใช่เราคิดเอง แต่พ่อแม่ผู้ปกครองก็มีเสียงสะท้อนกลับมาว่าจากลูกที่เคยคือเคยมีน พอมาเข้าค่ายไม่ว่าจะเป็น 10 วัน 15 วัน หรือ 21 วัน ก็จะกลับไปเป็นเด็กที่เอางานเอาการ เชื่อฟังพ่อแม่ เด็กค้นพบตัวเอง มีความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้น คือเราทำงานอยู่กับเด็ก เราเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ดังนั้นเวลาที่มีค่ายเราจะส่งน้องๆ เข้าค่ายเป็นประจำ"

"สำหรับกลุ่มเยาวชนที่ส่งเข้ามาในค่ายนี้จะมีเด็กนอกระบบมาด้วย 2 คน คือน้องเกม (วีรพล หมื่นราม) เป็นเด็กที่เราจะต่อยอดกับโครงการอาชีพเด็กนอกระบบ ทำอาชีพตัดผมและช่างยนต์ และน้องอ๊ (สุรัชย์ ด้วงโท ทำอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร 2 คนนี้เป็นกลุ่มเป้าหมายของเราอยู่แล้ว และเราก็พาเด็กในระบบเข้ามาด้วยจำนวน 8 คน เพราะเราไม่อยากเสียโอกาสดี ๆ ไป อยากให้เด็กมีการพัฒนา มีการเรียนรู้ เราจึงส่งเด็กในระบบมาด้วย"

"สำหรับความคาดหวังกับเด็ก ๆ สำหรับเด็กในระบบที่เราส่งเข้ามาช่วยเรียนรู้ ส่วนใหญ่เด็กเหล่านี้อยู่ในสภาเด็กและเยาวชน ซึ่งดำเนินโครงการสภาเด็กและเยาวชนเข้มแข็งด้วย ความคาดหวังของเราคืออยากให้น้อง ๆ เหล่านี้กลับไปจะได้เป็นแกนนำ เป็นพี่เลี้ยงของน้อง ๆ ที่อยู่ในตำบลที่ไม่ได้มีโอกาสมาเข้าค่าย ไม่ได้มีโอกาสเข้ามาเรียนรู้ เราจะให้เขาไปเป็นแกนหลักในการพัฒนากลุ่มที่ไม่ได้มา สำหรับเด็กนอกระบบที่มา คือให้เขามาคิด มาค้นว่าเขาพร้อมที่จะต่อยอดใหม่ เขาพร้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างที่เขาวางไว้ไหม เขาพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของเขาใหม่ ที่คุยกันเขาบอกว่าถ้าเขาต่อยอดอาชีพคือเขาสามารถที่จะทำเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้น้อง ๆ มาเรียนรู้ ไม่ว่าจะการตัดผมช่างยนต์ หรือเกษตร คือการเก็บเมล็ดพันธุ์ ที่เราคุยกันไว้ ก็คาดหวังกับเขาไว้มากเหมือนกันคะ"

นอกจากนี้ "ป้าเลขา" ยังได้เล่าสถานการณ์เด็กนอกระบบในตำบลหนองฮี้อยู่ให้ฟังเพื่อเห็นภาพในปัจจุบันด้วย "สถานการณ์เด็กนอกระบบของ ต.หนองฮี้อยู่ในปัจจุบัน ไม่ค่อยรุนแรงเหมือนเมื่อก่อน เพราะว่าเราได้มีการติดตาม ได้มีการลงพื้นที่ เราได้รับความร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้าน กำหนดเวลาเราลงพื้นที่ไปหาเด็กนอกระบบ และมีการไปประชุม มีการไปพบปะพูดคุยทำความเข้าใจในระดับหนึ่งว่าเราจะมีโครงการมา หรือมีกิจกรรม ก็ขอความร่วมมือ เด็ก ๆ ก็ให้ความร่วมมือดีคะ คล้ายกับว่าเขาได้มีเวทีปล่อยให้เขาได้คิดได้แสดงออก ที่นี้สถานการณ์จับกลุ่มวันหรือจับกลุ่มมั่วสุมก็จะลดลง"

เมื่อ อบต.หนองฮี้อยอ เอาจริง เอาจัง ลงไปคลุกคลีกับเยาวชน และเปิดโอกาสให้คิดเอง ทำในสิ่งที่ตนอยากทำ ก็ทำให้ปัญหาต่าง ๆ เริ่มลดลง ชุมชนมองเห็นการเปลี่ยนแปลงของลูกหลาน ก็เกิดความเข้าใจในการทำงานของอบต. และยิ่งฝากความหวังว่า อบต.จะสามารถดูแลเด็กทุกรุ่นให้มีความรับผิดชอบในตนเอง และดูแลครอบครัวได้ "พ่อแม่และชุมชนเห็นการเปลี่ยนแปลงของลูกหลาน เห็นที่เราทำกิจกรรมและพัฒนา กับเด็กนอกระบบกลุ่มแรก ก็ถือว่าประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง พอเราเจาะลงไปทีเฟส 2 ก็เหมือนจุดประกายให้พ่อแม่เขามีความหวังเพิ่มขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองเขาก็เห็นด้วยที่เราจะพาลูกหลานเขาไปพัฒนา ทางผู้นำชุมชนก็เห็นด้วย เขาบอกว่าถ้าดูแลเด็กนอกระบบกลุ่มนี้ได้ ปัญหาที่ลดลงอีกเยอะ เพราะเขาเห็นที่เราทำในกลุ่มแรก ก็เป็น

ความหวังของผู้ปกครองและของผู้นำ เคยเข้าไปคุย แม้แต่ทางอำเภอเอง ท่าน**คณิสสนม์ ศรีเจริญ** นายอำเภอตนเอง ท่านก็บอกว่าอยากให้ทำแบบนี้บ้าง อยากให้เป็นแบบอย่างและกลับไปจะมีการระดมกันทั้งอำเภอสนมเรื่องเด็กนอกระบบ"

สำหรับแนวทางการพัฒนาเด็กนอกระบบของตำบลหนองฮ้อยและอำเภอสนม เป็นอย่างไรบ้างนั้น "ป่าสมใจ" ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า "น้อง ๆ เยาวชน บอกว่าพร้อมที่จะช่วยเหลือเต็มที่ พร้อมที่จะทำเต็มที่ สำหรับเด็กนอกระบบนะคะ แต่ว่าถ้าจะให้ทำทั้งอำเภอ ทางเราก็ยินดี ยินดีที่จะลงพื้นที่ดูการดำเนินการให้คะ ตั้งแต่เริ่มต้น เราเริ่มต้นอย่างไร ดำเนินการอย่างไร **คือจะให้ความร่วมมือคะ เราจะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงเขาอีกที เราจะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงของคนในพื้นที่ ว่าเราต้องทำอย่างไร ๆ วิธีการเข้าหาเด็กจะทำอย่างไร คือเราจะใช้เทคนิคที่เราทำมาและประสบผลสำเร็จไปถ่ายทอดให้เขาอีกทีหนึ่ง** ตอนนี้มี 3 - 4 พื้นที่ที่ให้ความสนใจ ถ้ากลับไปแล้วก็ต้องลงไปคุยกันอีกทีหนึ่งโดยผ่าน ท่าน นายอำเภอสนม ที่อำเภอจะมีหมู่บ้านที่สถานการณเด็ก เยาวชนรุนแรง ถึงขั้นปิดถนนก็มีนะคะ ในอำเภอสนม ปิดถนน และยาเสพติดก็เยอะ ท่านอยากให้บูรณาการร่วมกันโดยให้หนองฮ้อยเป็นแกน เป็นแบบอย่าง และให้ทางอบต.หนองฮ้อยลงไปช่วย ซึ่งทีมหนองฮ้อยก็รับปากว่าจะลงไปช่วย ก็จะเต็มที่คะ"

สำหรับทีมงานที่ต้องทำงานกับเราคือคนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำ หรือแกนนำ และที่ขาดไม่ได้คือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ คนที่เป็นที่รักนับถือของชุมชน จะช่วยเราได้เยอะ ถ้าเราลงพื้นที่จริง ๆ จะต้องอาศัยมวลชนที่ให้ความร่วมมือ และจากเทคนิคที่เราเคยทำมาคือต้องเข้าไปถึงตัวของเด็กให้ได้ เข้าไปแล้วก็ต้องรับฟัง และยินยอมรับรู้ปัญหาของเขาด้วย คือต้องเข้าใจเขา ไม่ใช่เข้าไปบู้บ เหมือนถ้าเราไม่ได้ใจเขา เข้าไปเหมือนเราไม่เข้าใจ เขาก็ไม่ยอมเปิดใจ ไม่ยอมพูดคุยกับเรา อันดับแรกเราต้องให้เขามั่นใจ และเชื่อใจเรา แล้วเด็กจะมาหาเราเอง ก็ไม่ยากเท่าไร แต่ว่าคนทำงานกับเด็กต้องเปิดใจก่อนว่ารับได้ไหม มั่นใจไหม พร้อมที่จะทำหรือเปล่า" ป้าเลขาเผยเทคนิคทำงานกับเยาวชนนอกระบบให้ได้ผล

ดูเหมือนว่า อบต.หนองฮ้อย จะประสบความสำเร็จในการหาเทคนิคทำงานกับเด็กนอกระบบได้แล้ว แต่ "ป้าเลขา" ก็บอกว่ากว่าจะมาถึงตรงนี้ มีมุมมองแบบนี้ก็ต้องใช้เวลา เพราะก่อนหน้านี้ อบต.หนองฮ้อย ก็ยังมีการมองเด็กนอกระบบกันแบบผิด ๆ อยู่เหมือนกัน "เมื่อก่อนก็มีการมองกันแบบผิด ๆ นะคะ เมื่อก่อนเรามองเด็กนอกระบบว่าเป็นปัญหา มาแล้วก็ทำความเดือดร้อนให้หมู่บ้าน ทำความเดือดร้อนให้ชุมชน จับกลุ่มกินเหล้า ซ้ำรถเสียงดัง กินเหล้าดึกตื่นเปิดเครื่องเสียงเสียงดัง ชุมชนก็จะบอกว่าเมื่อไหร่มันจะไปเสียที มาสร้างความสะดวกร้อนให้ชุมชน ให้พื้นที่ทำไม ถ้าเด็กออกนอกพื้นที่บู้บ ไปหาทำงานต่างจังหวัดก็โล่งไป เวลาเขากลับมาช่วงเทศกาลเขาจะกลับมาอีก เขาจะอยู่ 1 - 2 เดือนกว่าเขาจะกลับไป กลับมาก็

กินเหล้าเมายา แต่ ณ ปัจจุบัน สถานการณ์เด็กนอกระบบของหนองอียอ คือถ้าเราเห็นเด็กเราต้องมองกลับกัน เราจะเข้าไปสอบถามเด็กว่าทำไมถึงไม่เรียนหนังสือ มีปัญหาอะไร แล้วทุกวันนี้กินอยู่อย่างไร อยากทำอะไร อยากมาร่วมงานกับเราไหม อยากมีอาชีพไหม ความต้องการที่แท้จริงของเขาคืออะไร คือจะเข้าไปพูดคุยสอบถามเข้าไปให้กำลังใจกันมากกว่า มองกลับกันจากสมัยก่อนที่เราเห็นเด็กนอกระบบ คือเราก็อปลอยปละละเลย เราปล่อยทิ้ง เราไม่ได้สนใจเขา แต่ทุกวันนี้ พอเราเห็นเขาปุ๊บ เราก็มองเข้าไปหาเขา เพื่อเราจะช่วยเหลือเขาถูกทาง "

"สำหรับสถานการณ์ปัจจุบัน เด็กนอกระบบของหนองอียอมีแนวโน้มอย่างไร บ้าง "ป้าเลขา" เล่าว่า "ตอนนี้เด็กกลุ่มนี้น่าจะลดลงนะคะ แต่มันมีกลุ่มเก่า ๆ ที่เรายังเข้าไปไม่ถึง จะมีอยู่ 2 หมู่บ้าน ที่เรายังเก็บไม่หมด เราลงพื้นที่ 11 หมู่บ้าน แล้วเราไปเจอกลุ่มใหญ่มาก 10 กว่าคนในหมู่บ้านเดียว เป็นแก๊งใหญ่ที่น่ากลัวมาก เพราะตอนแรกให้ผู้ใหญ่บ้านประสานงานให้ พอเราไปผิตเวลาสัก 5 นาที เด็กหายหมดเลย ต้องประสานงานอีกรอบ พอเขามาคือกลุ่มนี้มีจำนวนเยอะมาก แล้วเข้าไปสอบถามไปคุยว่าถ้าทาง อบต.ขอความร่วมมือให้มาร่วมกิจกรรมจะได้ไหม เขาบอกว่าได้ เขาบอกว่าเมื่อก่อนไม่เคยมีคนลงมาหาเขา เขาเลยไม่กล้าไป ไม่กล้าร่วมงานด้วย แล้วพอมีงานที่วัดมีงานลงศีลอุโบสถก็ได้บ้าง กลุ่มนี้มาช่วยล้างจาน มาช่วยทำความสะอาดลานวัด เขาก็โอเคในระดับหนึ่ง แล้วพอกลับไปก็จะมีกิจกรรมในตำบลอีก

หลายโครงการอยู่ที่จะให้เขาร่วมกิจกรรม" ป้าเลขาเล่าถึงเทคนิคการให้ใจกับใจและการเปิดพื้นที่ให้เด็กนอกระบบได้มาช่วยพัฒนาชุมชนสามารถทะเลาะกันแหว่งระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กลงได้

ถึงแม้ทาง อบต.หนองอียอ ได้สามารถดำเนินงานด้านเด็กนอกระบบ ประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง แต่ทางอบต.ก็ไม่หยุดนิ่ง หลังจากนั้นแนวทางพัฒนาเด็กนอกระบบของหนองอียอจะเป็นอย่างไร "ป้าเลขา" บอกว่า "หลังจากนี้ไปส่วนใหญ่เราจะลงไปที่การส่งเสริมอาชีพเพราะว่าเพื่อไม่ให้เขาเป็นภาระกับผู้ปกครองกับครอบครัวของเขา อยากให้เขามีอาชีพ ให้เขาเลี้ยงดูตัวเองได้ แต่ว่าเราไม่ได้บังคับว่าคุณจะต้องทำนั่นทำนี่ เราจะต้องไปพูดคุยแล้วเราจะส่งเสริมว่าคุณอยากทำอะไรเสียมากกว่าคะ ไม่ใช่ว่าคุณจะต้องเลี้ยงปลา คุณจะต้องเลี้ยงกบนะ ไม่ใช่ เราอยากให้เขาคิด อยากให้เป็นอาชีพที่เขาต้องการจริง ๆ คือถ้าเราบังคับมันก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ คืออยากให้เขาทำอาชีพที่เขารักมากกว่า"

"ป้าเลขา" กล่าวถึงสิ่งที่อยากฝากถึงเด็กนอกระบบหนองอียอคือ "มีปัญหาอะไรให้เข้ามาคุยกัน ไม่อยากให้เราไปแสดงออกในพฤติกรรม ที่เขาไม่ยอมรับ อยากให้มาเกาะกลุ่มกัน มีอะไรมาคุยกัน ทางทีมเองจะพยายามลงหาน้อง ๆ แต่ทุกวันนี้ถามว่าหนักใจไหมก็ไม่หนักใจ เพราะเรามีไลน์กลุ่มเยาวชนตำบลหนองอียอ และเป็นกลุ่มของเด็กนอกระบบ ซึ่งเราสามารถสื่อสาร เราไม่ต้องลงถึงตัว แต่ว่าเราได้เลือกแกนนำ เลือก

ประธานประจำหมู่บ้าน ประธานสภาเด็กเยาวชนประจำหมู่บ้านไว้ เราจะประสานงานผ่านทางสภา ผ่านคณะกรรมการทำงาน เพราะว่าคณะกรรมการของเราเราจะเอามาทั้ง 11 หมู่บ้าน เป็นคณะกรรมการระดับตำบล ดังนั้นถ้ามีอะไรก็ประสานผ่านแล้วเราจะได้รับความร่วมมือค่ะ วิธีนี้ใช้ได้ผลค่ะ พอเราประสานไป ก็ได้รับการตอบรับดี ได้ผลเกินคาด เราคิดว่าเราจะได้สัก 30 เขาก็มาสัก 60 คือวันนั้นที่เรารวมกลุ่มว่าเราได้คณะกรรมการทำงานแล้ว เรา มารวมกลุ่มกัน ไม่ต้องอะไรมาก มาทำความรู้จักกัน วันนั้นเป็นสถานการณ์ที่แบบว่าพอเราลงครบทั้ง 11 หมู่บ้านแล้วเราเรียกน้อง ๆ มารวมตัวกัน มาทำความรู้จักกัน ตอนแรกคิดว่าเราน่าจะได้สัก 33 คน หมู่บ้านละ 3 คน แต่จริง ๆ ไม่ใช่ ได้ผลเกินคาด มา 60 คนเลย เต็มห้องประชุมเลย วันนั้นพี่แอมไปดูก็แบบว่าเรา ได้เยอะขนาดนี้เลยนะ"

"ป้าเลขา" ได้เป็นตัวแทนคณะทำงานของอบต.หนองฮียอ บอกเล่าวิธีการทำงาน เทคนิคต่าง ๆ ที่ทำงานกับเด็กนอกระบบ วันนี้ อบต.หนองฮียอ ยังคงมุ่งมั่นพัฒนาศักยภาพเด็ก เยาวชน ทั้งในและนอกระบบ ทั้งด้านภายในจิตใจ และภายนอก มุ่งหวังให้พวกเขามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีทักษะอาชีพ ที่สามารถดูแลตัวเองได้ และอบต.หนองฮียอ ยังสามารถส่งต่อเทคนิคดี ๆ ในการพัฒนาเด็ก เยาวชน นอกระบบ ไปสู่ตำบลอื่น ๆ อีกด้วย ทำแบบนี้ขอปรบมือให้รัว ๆ เลย.

“

เราจะเดินทางไปที่การส่งเสริมอาชีพ เพราะว่าเพื่อไม่ให้เขาเป็นภาระกับผู้ปกครองกับครอบครัวของเขา อยากให้เขามีอาชีพ ให้เขาเลี้ยงดูตัวเองได้

”